ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ

ਬਨਾਮ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2022 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 493)

11 ਮਈ, 2023

[ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ, ਐੱਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ,

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਹਿਮਾ ਕੋਹਲੀ ਅਤੇ

ਪਮਿਡੀਗੰਤਮ ਸ੍ਰੀ ਨਰਸਿਮਹਾ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਃ ਆਰਟੀਕਲ.191 (2)-ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਿਯਮ-ਨਿਯਮ 95-ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਵੰਡ-ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆਉਣਾ-ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ - 2019 ਦੀਆਂ ਰਾਜ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾ ਵਿਕਾਸ ਅਘਾੜੀ (ਐੱਮਵੀਏ) [ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ, ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ (ਐੱਨਸੀਪੀ) ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈਐੱਨਸੀ) ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੱਠਜੋੜ] ਦੀ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 2022 ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਗਈ, ਇੱਕ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ- ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ 34 ਵਿਧਾਇਕਾਂ (ਸ਼ਿੰਦੇ ਸਮੂਹ ਦੇ) ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ-ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ (ਠਾਕਰੇ ਸਮੂਹ) ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੰਦੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ-ਰਾਜਪਾਲ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੋਧਿਤ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਠਾਕਰੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ - ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਬਾਗੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। - ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ-ਦੀ ਹੱਦ-ਰੱਖੀ ਗਈਃ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਇੱਕ ਨਿਰਵਿਘਨ ਵਿਵੇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ-ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰ ਸਕੇ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ-ਜਿਸ ਮਤੇ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨਾ ਰਾਜਪਾਲ ਲਈ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। - ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਚਾਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਿਮਾਗ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ - ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ 34 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਧਿਅਮ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ-ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ-ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ-ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ' ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ-ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ-ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਆਰਟੀਕਲ 153-ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ-ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਵੰਡ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮਾਤਰ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-ਉਹ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ-ਉਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਜਾਂ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ (ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਛੋਟਾ ਹੋਵੇ) ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਃ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਅਤੇ 226-ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ-ਵਿਧਾਨਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਮੈਂਬਰ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਉਸ ਹਲਕੇ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ-ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ - ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਬੰਧਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਃ ਅਨੁਛੇਦ 181-ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ-ਕੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਹੈ-ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 181 ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ-ਇਸ ਲਈ, ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਹੋਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਃ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ-ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨਕ ਮੈਂਬਰ (ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ) ਐਕਟ, 1956-ਸੈਕਸ਼ਨ 23-ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਦਲਬਦਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ) ਨਿਯਮ 1986-ਨਿਯਮ 3 (1) (ਏ) ਅਤੇ 6-ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਪ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ-ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ' ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ 'ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ' ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ 'ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ-ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੱਦਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ-' ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ 'ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ' ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ 'ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਸਾਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ। - ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਵੋਟਿੰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੁਆਰਾ-ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਕਲਾ 189 (2) ਅਤੇ 190 (3)-ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ-ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ-ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ - ਅੰਤਰਾਲ ਵਿਚ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ-ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ-ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹਨ-ਜੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਕੱਢਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ-ਚੋਣ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਅਤੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ) ਆਦੇਸ਼, 1968-ਪੈਰਾ 15-ਆਯੋਜਿਤਃ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਚੋਣ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਅਤੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ) ਆਦੇਸ਼, 1968-ਪੈਰਾ 15-ਆਯੋਜਿਤਃ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ-ਪੈਰਾ 2 (1) ਅਤੇ ਪੈਰਾ 3-ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ-ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਃ ਕੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ 'ਵੰਡ' ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੁਣ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ-ਸਪੀਕਰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਕੌਣ ਹੈ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧੜੇ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਜਦੋਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧੜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਵਿੱਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ-ਪੈਰਾ 2 ਅਤੇ 3-ਚੋਣ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਅਤੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ) ਆਦੇਸ਼, 1968-ਪੈਰਾ 15-ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ-ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵੰਡ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਿਰਫ ਜਾਂ ਮੁਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ-ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ-ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ-ਹੋਰ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ, ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਟੈਸਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। – ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰੇਗਾ

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ

ਸਮੂਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ-ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ - ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਆਰਟੀਕਲ 164 (1 ਬੀ)-ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ-ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਲੰਬਿਤ-ਆਯੋਜਿਤ: ਅਯੋਗਤਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਸਿਰਫ਼ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੁਝ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜੋ ਅਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

ਆਯੋਜਿਤ :1.1 ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਲਈ, ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ (ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਕੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 70 ਅਤੇ 71][907- ਐੱਫ; 908- ਐੱਫ - ਜੀ]
1.2 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਬੰਧਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਂਬਰ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਹਲਕੇ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ।
ਇਸ ਲਈ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸਧਾਰਨ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸਪੀਕਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਰਪੱਖ, ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ

ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 80 ਅਤੇ 85][912- ਜੀ, ਐੱਚ; 916- ਏ - ਬੀ]

1.3 ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ, 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਾਦੇ ਅਰਥ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਇਹ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜੋ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਦਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਲਾਖਣਿਕ ਨਾਭੀਨਾਲ ਨੂੰ ਤੋੜ੍ਹਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ (ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ) ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸੇ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹੁਣ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਢਾਂਚਾ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢਾਂਚੇ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 212 ਦੁਆਰਾ ਵ੍ਹਿਪ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 111,113 ਅਤੇ 114][932- ਐੱਚ; 933- ਡੀ - ਜੀ; 934- ਏ]

1.4 ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਈ. ਸੀ. ਆਈ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਧੜ੍ਹੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਸਦਨ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮੂਹ ਦੇ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕਥਿਤ) ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਜੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 155 ਅਤੇ 156][948-ਬੀ-ਈ]

1.5 ਗਵਰਨਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਿਸ ਮਤੇ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਚਾਰ ਰਾਜਪਾਲ ਲਈ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਚਾਰ (ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ) 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਿਮਾਗ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 'ਰਾਏ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੇਸ਼ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਕੋਲ ਢੁਕਵੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮਾਤਰ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਜਾਂ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ (ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੂਖਮ ਹੋਵੇ) ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵਰਗ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 186 ਅਤੇ 189][959- ਸੀ - ਈ; 960- ਏ - ਸੀ]

2. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ
(ਏ) ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ; (ਬੀ) ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; (ਸੀ) ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅੰਤਰਾਲ ਵਿੱਚ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ; (ਡੀ) ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਵੋਟਿੰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੁਆਰਾ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਉਪ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਵੇਗਾ; (ਈ) ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ; (ਐੱਫ) ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ; (ਜੀ) ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ 'ਵੰਡ' ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੁਣ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਕੌਣ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧੜੇ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ; (ਐੱਚ) ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ

ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ। [ਪੈਰਾ 206][966- ਐੱਫ ਐੱਚ; 967- ਏ - ਐੱਚ; 968- ਏ - ਬੀ]

ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਅਤੇ ਬਾਮੰਗ ਫੇਲਿਕਸ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ, ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (2016) 8 ਐਸਸੀਸੀ 1: [2016] 6 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1-ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਬਨਾਮ ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੌਰੀਆ (2007) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 270: [2007] 2 ਐਸਸੀਆਰ 591 ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ, ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਨਾਮ ਕੁਲਦੀਪ ਬਿਸ਼ਨੋਈ, (2015) 12 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 381: [2012] 10 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 672-ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕੀਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ ਬਨਾਮ ਜ਼ਚਿਲੂ (1992) ਸਪਾਂਸਰ (2) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 651: [1992] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 686 ਅਤੇ ਸ੍ਰੀਮੰਤ ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਸਪੀਕਰ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (2020) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 595: [2019] 16 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 886-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ। ਰਾਮਦਾਸ ਅਠਾਵਲੇ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ,(2010) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [2010] 3 SCR 1059-ਸਮਝਾਇਆ

1964 ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 (ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ) AIR 1965 ਐਸ. ਸੀ. 745: [1965] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 413; ਐੱਸ. ਆਰ. ਬੋਮਾਈ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (1994) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [1994] 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 644; ਮਾਇਆਵਤੀ ਬਨਾਮ ਮਾਰਕੰਡੇਆ ਚੰਦ (1998) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 517: [1998] 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 204; ਸਾਦਿਕ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (1972) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 664: [1972] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 318; ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ (2006) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [2006] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 562; ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (2007) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 184: [2007] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 317; ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ (2020) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 129: [2020] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1 ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੌੜਾ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (2019) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 463; ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (2020) 17 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [2020] 9 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 787; ਖੇਤਰਮਯਮ ਬੀਰੇਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਮਣੀਪੁਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (2022) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 759; ਕੀਸ਼ਮ ਮੇਘਚੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਮਣੀਪੁਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (2020) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 55; ਜਸਟਿਸ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (ਆਧਾਰ 5ਜੇ) (2019) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [2018] 8 ਐੱਸਸੀਆਰ 1; ਰੋਜਰ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ। (2020) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [2019]

16 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1; ਯੂ. ਪੀ. ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (2007) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 257: [2006] 9 ਸਪਲਿੱਟ ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 352; ਕੁਲਦੀਪ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (2006) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [2006] 5 ਵਾਧੂ. ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1; ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ, (2000) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 296: [2000]
2 ਪੂਰਕ ਐੱਸਸੀਆਰ 496 ਅਤੇ ਟੈਕਸੀ ਮਾਲਕ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ (ਉੜੀਸਾ) (1983) 4 ਐੱਸਸੀਸੀ 34-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ
[2016] 6 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1 ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਪੈਰਾ 32(ਏ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[1992] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 686 ਪੈਰਾ 35(ਏ) ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2007] 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 591 ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪੈਰਾ 35(ਈ)
[1998] 2 ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਆਰ 204 ਪੈਰਾ 40 (ਬੀ) (ਆਈ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2006] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 562 ਪੈਰਾ 40 (ਬੀ) (vi) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2007] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 317 ਪੈਰਾ 40 (ਐਫ) (iii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2020] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 41 (ਏ) (i)ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[1994] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 644 ਪੈਰਾ 41(ਈ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[1972] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 318 ਪੈਰਾ 42 (ਡੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
(2019) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 463 ਪੈਰਾ 43(ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2012] 10 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 672 ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪੈਰਾ 43(ਸੀ)

[2020] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 787 ਪੈਰਾ 44(ਬੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
(2022) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 759 ਪੈਰਾ 45(ਬੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2019] 16 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 886 ਪੈਰਾ 83 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ
[1965] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 413 ਪੈਰਾ 96 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2018] 8 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 96 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2019] 16 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 96 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2006] 9 ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਆਰ 352 ਪੈਰਾ 97 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2010] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1059 ਨੇ ਪੈਰਾ 101 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ
[2006] 5 ਪੂਰਕ ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 112 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
(1983) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 34 ਪੈਰਾ 166 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ 2022 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 493।

(ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32)

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ]

2022 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 469,468,470,479 ਅਤੇ 538 ਦੇ ਨਾਲ।

ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਐਸ.ਜੀ., ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਡਾ: ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਦੇਵਦੱਤ ਕਾਮਤ, ਨੀਰਜ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਿਧਾਰਥ ਭਟਨਾਗਰ, ਹਰੀਸ਼ ਸਾਲਵੇ, ਮਹੇਸ਼ ਜੇਠਮਲਾਨੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਲਵਿਕਾ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, ਸ੍ਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਮਿਤ ਆਨੰਦ ਤਿਵਾੜੀ, ਰੋਹਿਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਰਾਜੇਸ਼ ਇਨਾਮਦਾਰ, ਜਾਵੇਦੁਰ ਰਹਿਮਾਨ, ਨਿਜ਼ਾਮ ਪਾਸ਼ਾ, ਅਨੀਸ਼ ਆਰ ਸ਼ਾਹ, ਹਰਸ਼ ਪਾਂਡੇ, ਰੇਵੰਤ ਸੋਲੰਕੀ, ਅਮਿਤ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੰਨੀ ਜੈਨ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਪਾਟਿਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇਵਯਾਨੀ ਗੁਪਤਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤਨਵੀ ਆਨੰਦ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਪਰਾਜਿਤਾ ਜਾਮਵਾਲ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸਿਧਾਰਥ ਕੌਸ਼ਿਕ, ਨਿਖਿਲ ਪੁਰੋਹਿਤ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ, ਸਿਧਾਰਥ ਸੀਮ, ਐਲ ਨਿਧੀਰਾਮ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਮਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਆਸ਼ਿਮਾ ਚੌਹਾਨ ਸਿੰਘ, ਮੁਦੱਸਿਰ, ਅਭਿਕਲਪ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਅਭੈ ਅੰਤੁਰਕਰ, ਪ੍ਰਭਾਸ ਬਜਾਜ, ਧਰੁਵ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇਰਾ ਮਹਾਜਨ, ਰਾਘਵ ਅਗਰਵਾਲ, ਤੋਸ਼ਿਵ ਗੋਇਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਮੀਤ ਕੌਰ ਸਰੀਨ, ਨਵਨੀਤ ਆਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼੍ਰੇਆ ਸਕਸੈਨਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਯਾਮਿਨੀ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਿਥਾ ਸੂਰੀ, ਰੰਗਸਰਨ ਮੋਹਨ, ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਮਦਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਜੇਤਾ ਰਵੀ, ਅਜੈ ਸੱਭਰਵਾਲ, ਚਿਰਾਗ ਸ਼ਾਹ, ਉਤਸਵ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, ਰਵੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਸਚਦੇਵਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਨਿਨੀ ਰਾਏ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਿਵਾਨੀ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਿਹਾਰ ਠਾਕਰੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇਰਾ ਮਹਾਜਨ, ਧਰੁਵ ਸ਼ਰਮਾ, ਰਾਘਵ ਅਗਰਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਗਧਾ ਪਾਂਡੇ, ਅਜੈ ਅਵਸਥੀ, ਪ੍ਰਭਾਸ਼ ਬਜਾਜ, ਪੀਯੂਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੁਮਾਰ, ਕੁਮਾਰ ਸੁਮਿਤ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਚੈਤਾਲੀ ਜੁਗਰਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਂਜਨੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਚੇਤਾ ਕਰ, ਆਦਿਤਿਆ ਸਿੱਧਰਾ, ਨਦੀਮ ਅਫਰੋਜ਼, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਜਲ ਗੁਪਤਾ, ਵੇਦੋ ਖਾਲੋ, ਅੰਜਨੀ ਕੁਮਾਰ ਰਾਏ, ਬਿਸਵਕਸੇਨ ਪਾਂਡਾ, ਮੈਸਰਜ਼ ਤਾਸ ਲਾਅ, ਕਾਨੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਮਾਧਵ ਸਿੰਹਲ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਜੈ ਸੱਭਰਵਾਲ, ਪਾਈ ਅਮਿਤ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪੰਖੁਰੀ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਨੂ ਪੁਰੋਹਿਤ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਭਾਵਨਾ ਦੁਹੂਨ, ਅਭਿਯੁਦਯਾ ਵਤਸ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਸਥਾ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਕਮਣੀ ਬੋਬੜੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਾਲਾ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, ਅੰਕਿਤ ਅੰਬਸਟਾ, ਚਿਰਾਗ ਗੁਪਤਾ, ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਵੀਨ ਵਾਘ, ਆਦਿਤਿਆ ਅਨਿਰੁਧ ਪਾਂਡੇ, ਭਰਤ ਬਾਗਲਾ, ਸੌਰਵ ਸਿੰਘ, ਅੰਕਿਤ ਯਾਦਵ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਰਸਤੋਗੀ, ਅਸੀਮ ਸਰੋਦੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼੍ਰੀਆ ਆਵਲੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਮਿਤਾ ਸਿੰਗਲਕਰ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਦੂਜੇ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਂਡੇ, ਮਹਿੰਦਰ ਕਵਚਲੇ, ਵਿਜੇ ਪਾਲ, ਪ੍ਰਮੋਦ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਕੁੰਦਲ ਲਾਲ, ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ, ਉਮੰਗ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਦੀਪਾਂਕਰ, ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੇਖਾ ਅਗਰਵਾਲ, ਕਰੁਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਅਮਿਤ ਗਰਗ, ਸਦਾਸ਼ਿਵ, ਡਾ.ਏ.ਪੀ. ਵੀਪੀ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਿਚਾ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੀਤਾ ਚੌਹਾਨ, ਸ਼ਰਵਨ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ, ਗੁਣਰਤਨ ਸਦਾਵਰਤੇ, ਪੰਕਜ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਡਾ. ਐਸ ਸੀ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਮੁਕੇਸ਼ ਵਰਮਾ, ਕਮਲ ਕੁਮਾਰ ਪਾਂਡੇ, ਗੌਰਵ ਬੇਲਸਾਰੇ, ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਟੀਆਰਬੀ ਸ਼ਿਵਕੁਮਾਰ, ਸ਼੍ਰੇਅਸ ਗਾਚੇ, ਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਪਾਟਿਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਪ੍ਰੀਆ ਵਾਨਖੇੜੇ, ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ।

ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ

ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸਾਰਣੀ *

ਏ. ਵਾਸਤਵਿਕ ਪਿਛੋਕੜ..... 4

i. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ... 4

ii. ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ... 12.

iii. ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ...15

ਬੀ. ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਸੰਖੇਪ

ਜਾਣਕਾਰੀ..... 16

ਸੀ. ਹਵਾਲਾ..... 20

ਡੀ. ਬੇਨਤੀਆਂ..... 22

i. ਕੀ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਦਾ ਕੇਸ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲਾਂ.... 22

ii. ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ..... 28

ਈ. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ..... 48

I. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ..... 48

ii. ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ..... 62

III. ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ... 69

IV. ਵਿੱਪ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ..... 75

ਏ. ਆਰਟੀਕਲ 212 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਰਃ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਯੋਗਤਾ..... 76

ਬੀ. ਦੇ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ..... 80

*ਐੱਡ. ਨੋਟ: ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ ਅਸਲ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ]

i. 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ' ਅਤੇ 'ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ' ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹਨ। 80
II. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ, 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਵਿਆਖਿਆ.....85

v. ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ "ਅਸਲ" ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਕੌਣ ਹੈ..... 98

ਏ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ 98

ਬੀ. ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ..... 100

ਸੀ. ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਟੈਸਟ (ਟੈਸਟ)..... 104
ਡੀ. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ।..... 107

ਈ. ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਨਾਲ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਕਰਨਾ..... 109

vi. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਅਸਰ..... 114

ਏ. ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ 'ਵੰਡ' ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੁਣ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।.....118

ਬੀ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਅਧੀਨ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ..... 119

vii. ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ..... 121

ਏ. ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ..... 123

ਬੀ. ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ..... 127

viii. ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ..... 133

ਏ. ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 (1 ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ..... 134

ਬੀ. ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ..... 139
ਐੱਫ. ਸਿੱਟੇ·····. 139

1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਥਾਪਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਉਲਝਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ, ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ,[1] ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ,[2] ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ[3] ਦੇ ਕੁਝ ਆਜ਼ਾਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ। ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ 2022 ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਧੜੇ (ਜਿਸ ਨੇ "ਅਸਲ" ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ), ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ,[4] ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਦੂਜੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਉੱਭਰਨ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਰਣਨ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਏ. ਵਾਸਤਵਿਕ ਪਿਛੋਕੜ

I. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ

2. ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1966 ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ[5] ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਜ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਨਵਰੀ 2018 ਤੋਂ ਜਨਵਰੀ 2023 ਤੱਕ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਚੋਣ 23 ਜਨਵਰੀ 2018 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਂ 'ਪੱਖ ਪ੍ਰਮੁੱਖ' ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ 14ਵੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਕੁੱਲ ਦੋ ਸੌ ਅੱਸੀ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇੱਕ ਸੌ ਛੇ ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ, ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ।

1 "ਐੱਨਸੀਪੀ"

2 "ਆਈਐੱਨਸੀ"

3 "ਐੱਮਐੱਲਏ"

4 "ਭਾਜਪਾ"

5 "ਈਸੀਆਈ"

ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੂੰ 56, ਐੱਨਸੀਪੀ ਨੂੰ 53 ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 44 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਤੇਰਾਂ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਨਵੰਬਰ 2019 ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ, ਐੱਨਸੀਪੀ ਅਤੇ ਆਈਐੱਨਸੀ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਗੱਠਜੋੜ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾ ਵਿਕਾਸ ਅਘਾੜੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ।[6] ਐੱਮਵੀਏ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੀ। 25 ਨਵੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ 56 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਪਾਰਟੀ[7] ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਲੀਡਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਐੱਮ. ਵੀ. ਏ. ਨੇ ਜੂਨ 2022 ਤੱਕ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ, ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਖਾਲੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸ੍ਰੀ ਨਰਹਰੀ ਜ਼ਿਰਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

5. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਗਈਃ ਇੱਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਲੀਡਰ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਹਰੇਕ ਧੜੇ ਨੇ "ਅਸਲ" ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ।ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਅਸਾਨਤਾ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਧੜੇ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਧੜੇ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

6. 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇੱਕ ਵ੍ਹਿਪ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗਰੁੱਪ ਲੀਡਰ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਸਮੇਤ ਕਈ ਵਿਧਾਇਕ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਹਾਜ਼ਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਲੀਡਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਸ੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਲੀਡਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ।

6 "ਐੱਮਵੀਏ"

7 "ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ"

7. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਚੌਂਤੀਸ ਵਿਧਾਇਕਾਂ (ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ) ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਲੀਡਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਚੀਫ਼ ਵਿੱਪ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਭਰਤ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਤਾ 21 ਜੂਨ 2022 ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਗੁਹਾਟੀ, ਅਸਾਮ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਚੌਂਤੀਸ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਲੀਡਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਤੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਗਰੁੱਪ ਲੀਡਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਤਰ 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੱਤਰ 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

9. ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਂਤੀਸ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨਰਹਰੀ ਜ਼ਿਰਵਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 179 (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਿਯਮ 2019 ਦੇ ਨਿਯਮ 11 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ, 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

10. 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਚਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

"... ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਕਾਰਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਬਿਨਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਹੇਠਾਂ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਸਮੇਤ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕਈ ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ।

11. ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦੇ ਲੈਟਰਹੈੱਡ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ]

ਏ. ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਪੰਤਾਲ਼ੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ;

ਬੀ. ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

ਸੀ. ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਭਰਤ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ

ਡੀ. ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋਲ 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ)। ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

12. 23 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਤਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ 15 ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ 25 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ (ਦਲਬਦਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ) ਨਿਯਮ 1986 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਮਵਾਰ, 27 ਜੂਨ 2022 ਤੱਕ ਸ਼ਾਮ 5.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਓ।

13. 27 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ, ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਾਂ 27 ਜੂਨ 2022 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 12 ਜੁਲਾਈ 2022 ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆਃ

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅੰਤਰਿਮ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ 5.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਮਾਂ 12-07-2022 ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

14. ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ 25 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਦੋ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪ੍ਰਹਾਰ ਜਨਸ਼ਕਤੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ 27 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ 22 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ।

15. 28 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ, ਤਤਕਾਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਫੜਨਵੀਸ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਕੋਲ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ।
ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸੱਤ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ।
16. ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ 28 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀਃ

"(i) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ 30-06-2022 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11:00 ਵਜੇ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਏਜੰਡਾ ਹੋਵੇ।
(ii) ਸਦਨ ਦਾ ਕੰਮ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਸ਼ਣ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਤ 30-06-2022 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 5:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ।
(iii) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਉੱਠਣ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਵੋਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
(iv) ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
(v) ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਏਜੰਸੀ ਰਾਹੀਂ ਵੀਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
(vi) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਵਾਈ 30-06-2022 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11:00 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਮੁਲਤਵੀ, ਦੇਰੀ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ.

(vii) ਵਿਧਾਨ ਭਵਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ 28 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

17. ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ (29 ਜੂਨ 2022) ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ 28 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ 42 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 29 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

"8...

(i) ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ 30-6-2022 ਨੂੰ ਸੱਦਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਭਾਵ ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ 11.00 ਵਜੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਵੋਟ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨਾਲ;

(ii) 30-6-2022 ਨੂੰ ਸੱਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਵੋਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੁਰੰਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ;

(iii) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਮਿਤੀ 28-6-2022 ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

18. 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ, ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਫੜ੍ਹਨਵੀਸ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇੱਕ ਸੌ ਛੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਅੱਠ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦੇ 39 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇੱਕ ਸੌ ਛੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ 17 ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ। 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ, 16 ਵਿਧਾਇਕ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਨ ਜਾਂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ, ਭਾਜਪਾ, ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਐੱਨਸੀਪੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਮਰਥਨ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

19. ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਫੜ੍ਹਨਵੀਸ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ 'ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇਤਾ "ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ।

ii. ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ

20. ਉਸ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਕਾਰਜ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਗੱਲ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਵੇਕਰ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਰਾਜਨ ਸਾਲਵੀ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਲਈ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਮਤਾ 4 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ।

21. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ 2 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਦੋ ਵ੍ਹਿਪ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਪਹਿਲੇ ਵ੍ਹਿਪ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 4 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਲਈ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਮਤੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਵ੍ਹਿਪ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਾਜਨ ਸਾਲਵੀ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

22. ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਵੇਕਰ ਜਿੱਤ ਗਏ, ਕੁੱਲ ਇੱਕ ਸੌ ਸੱਠ-ਚਾਰ ਵੋਟਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ (ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ) ਦੇ 39 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਵੇਕਰ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

23. ਸਦਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਵਜੋਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਵੇਕਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਐਸਐਸਐਲਪੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਭਰਤ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਉਪ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"... ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ. ਮਾਣਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਰਤ ਗੋਗਾਵਲੇ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਰਤ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੇ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵ੍ਹਿਪ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 4 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਲਈ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਮਤੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

24. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ-ਜੂਨ 2022 ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਸਨ।ਹਾਲਾਂਕਿ, 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਤੱਕ, ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਰਤ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਧੜੇ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਵਾਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਅਵੈਧ ਸਨ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਸੀ ਕਿ "ਅਸਲੀ" ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਕੌਣ ਸੀ।

25. ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੇ ਧੜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ (ਦੇ 'ਤੇ)

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਿਯਮ 2019 ਦੇ ਨਿਯਮ 11 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 179 (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਵੇਕਰ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਨੋਟਿਸ।

26. 4 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਦਨ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ 2 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ 39 ਵਿਧਾਇਕਾਂ (ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ) ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਤਾਜ਼ਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਭਰਤ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੇ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਅਤੇ 2 (1) (ਬੀ) ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ (ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ) ਦੇ 14 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। 8 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਵੇਕਰ ਨੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੈੱਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ।

iii. ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ

27. 19 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ, ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੋਣ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਅਤੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ) ਆਦੇਸ਼ 1968[8] ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਧੜੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਅਰਥਾਤ 'ਕਮਾਨ ਅਤੇ ਤੀਰ' ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

28. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ 2022 ਦੇ ਡਬਲਿਊ. ਪੀ. (ਸੀ) 493 ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਦੋ ਅੰਤਰਕਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ (ਈ. ਸੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ) ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 27 ਸਤੰਬਰ 2022 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਾਰਤਾਕਾਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

29. 17 ਅਕਤੂਬਰ 2022 ਨੂੰ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ 'ਕਮਾਨ ਅਤੇ ਤੀਰ' ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ।

ਬੀ. ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ

30. ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਛੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਹੋ ਸਕੇ:

8 "ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਰਡਰ"

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ]

ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵੇਰਵੇ	ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ
2022 ਦਾ ਡਬਲਿਊ. ਪੀ. (ਸੀ) 493	ਏ. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੇ 30 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰੋ; ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬੀ. 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਹੋਈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ; ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸੀ. 4 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਹੋਈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ; ਅਤੇ/ਜਾਂ ਡੀ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਅਤੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਲੰਬਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮੰਗੋ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ।
2022 ਦਾ ਡਬਲਿਊ. ਪੀ. (ਸੀ) 469	ਏ. ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਤਹਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਬੀ. ਅੰਤਰਿਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ 25 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਅਮਲ' ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿਓ। ਸੀ. 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਪੱਤਰ/ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰੋ; ਡੀ. ਅੰਤਰਿਮ ਵਿੱਚ, ਡਿਪਟੀ ਦੁਆਰਾ 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਪੱਤਰ/ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿਓ।

	ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਪੀਕਰ; ਈ. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ।
2022 ਦਾ ਡਬਲਿਊ. ਪੀ. (ਸੀ) 468	ਏ. ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਬੀ. ਅੰਤਰਿਮ ਵਿੱਚ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ 25 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਅਮਲ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਲਈ; ਸੀ. ਡੀ. ਜੀ. ਪੀ., ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪਵੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
2022 ਦਾ ਡਬਲਿਊ. ਪੀ. (ਸੀ) 479	ਏ. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰੋ।
2022 ਦਾ ਡਬਲਿਊ. ਪੀ. (ਸੀ) 470	ਏ. ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ 28 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਓ।

ਸੀ. ਹਵਾਲਾ

31. ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਵਰਣਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ]

ਅਗਸਤ 2022, ਜਦੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰੀਸ਼ ਸਾਲਵੇ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਅਤੇ ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂੰ ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

32. 23 ਅਗਸਤ 2022 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ।ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨਃ

ਏ. ਕੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਅਤੇ ਬਾਮੰਗ ਫੇਲਿਕਸ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ, ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ;[9]
ਬੀ. ਕੀ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਜਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੈ, ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਮੰਗਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ;

ਸੀ. ਕੀ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ, ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹੈ;

ਡੀ. ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੈ;

ਈ. ਜੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੈ;

ਐੱਫ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ;

ਜੀ. ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਦਨ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੀ ਖੇਤਰ ਹੈ? ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹੈ;
ਐੱਚ. ਕੀ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਫੈਸਲੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ? ਉਸੇ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕੀ ਹੈ;ਆਈ. ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਹੱਦ ਕੀ ਹੈ?
9 (2016) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 1

ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਅਤੇ

ਜੇ. ਕੀ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁੱਟ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕੀ ਹੈ?

ਡੀ. ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਆਂ

i. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲਾਂ

33. ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ਅਰਥਾਤ, ਕੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ(ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ।

34. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂੰ ਸਿੰਘਵੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵਦੱਤ ਕਾਮਤ ਨੇ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਹਰੀਸ਼ ਸਾਲਵੇ, ਨੀਰਜ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਮਹੇਸ਼ ਜੇਠਮਲਾਨੀ, ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਿਧਾਰਥ ਭਟਨਾਗਰ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

35. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਸਪੀਕਰ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ:

ਏ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ ਬਨਾਮ ਜ਼ਚਿਲੂ[10] ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਅੰਤਰਕਾਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

10. (1992) ਸਪਪ (2) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 651

ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਅੰਤਰਕਾਲੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ;

ਬੀ. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 179 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਪਾਅ ਦੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਉਪਾਅ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

ਸੀ. ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈਃ

i.ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ;

ii. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ; ਅਤੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
iii. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 179 (ਸੀ) ਵਿੱਚ "ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ" ਦੇ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਦਨ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈਃ

i. ਆਰਟੀਕਲ 179 ਦੀ ਸਾਦੇ ਭਾਸ਼ਾ;
ii. ਆਰਟੀਕਲ 181 ਦਾ ਆਯਾਤ; ਅਤੇ

iii. ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ।

ਈ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਬਨਾਮ ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੌਰੀਆ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ,[11] ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਧਾਇਕ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

36. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ:

ਏ. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਾਲ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਮਤੇ 'ਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਦਨ ਦੀ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇਕਰ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਦਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਵਜੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਚੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

ਬੀ. ਸਪੀਕਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਦੋਂ ਹੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ;

ਸੀ. ਅਨੁਛੇਦ 181 (1) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲੰਬਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ;

ਡੀ. ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੀਹੋਟੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਅੰਤਰਕਾਲੀ ਪੜ੍ਹਾਅ' ਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਅਤੇ

11 (2007) 4 ਐਸਸੀਸੀ 270

ਈ. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ "ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ" ਬਣਨਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

37. ਸ੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈਃ
ਏ. ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਇਨਕਿਊਰਿਅਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਤ ਪਹਿਲੂਆਂ, ਮਿਸਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਬੀ. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਸੀ. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਸਦਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਬੱਦਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ਡੀ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ "ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ" ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਦਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ "ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ" ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕੋ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਦਨ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ।

ਈ. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਸੁਪ੍ਰਾ) ਕੀਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਾਨ (ਸੁਪ੍ਰਾ) ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਮਾਂਬੱਧ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ "ਗੰਭੀਰ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜੇ" ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
38. 17 ਫਰਵਰੀ 2023 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਕੀ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਕਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਃ

"8. ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੀ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

9. ਉਪਰੋਕਤ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਕੀ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

39. ਫਿਰ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ।

ii. ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

40. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:

ਏ. ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਅਤੇ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ(ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

i. ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 28 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼, 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣਾ, 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ, 4 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਧੜੇ ਦੁਆਰਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ii. ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਧੜੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਅਤੇ ਬਦਨੀਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਐਸਐਸਐਲਪੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼ਿੰਦੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਭਰਤ ਗੋਗਾਵਲੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ। ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

iii. ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

iv. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਧੜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ:

I. ਉਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ 21 ਜੂਨ 2022 ਅਤੇ 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਹੋਈ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ।

II. 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦਾ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ; ਅਤੇ

III. ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਧੜੇ ਨੇ ਤਤਕਾਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਫੜਨਵੀਸ ਨਾਲ ਰਾਜਪਾਲ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੇ ਧੜੇ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ।

v. ਬਨਾਮ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਧੜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 2 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਵ੍ਹਿਪ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਧੜੇ ਨੇ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਵੇਕਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਈ, ਜੋ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਨ।

vi. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਧਾਇਕ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

ਕਾਰਵਾਈ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ' ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ 29 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ।

vii. ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਧੜੇ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ "ਅਸਲ" ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਇੱਕ ਵੰਡ ਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ (ਨੱਬੇ-ਇੱਕਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ 2003 ਦੁਆਰਾ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਤੋਂ ਵੰਡਣ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਅਯੋਗਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ;

ਬੀ. ਸ੍ਰੀ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਥਿਤ ਮਤਾ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪੱਤਰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿਉਂਕਿ:

i. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵ੍ਹਿਪ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ (ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੁਆਰਾ) ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਵ੍ਹਿਪ ਜਾਰੀ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੈਰਾ 1 (ਬੀ) ਅਤੇ 1 (ਸੀ) ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਇਸ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ, ਜੇ ਨੇ ਮਾਇਆਵਤੀ ਬਨਾਮ ਮਾਰਕੰਡੇਆ ਚੰਦ[12] ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੈ;

12 (1998) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 517

ii. ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਧੜੇ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

iii. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ (ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ) ਐਕਟ 195613 ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਦਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵ੍ਹਿਪ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

iv. ਸੰਵਿਧਾਨ (52ਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1985 ਨੇ ਦਲਬਦਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਕੇ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ;

v. ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

vi. ਵ੍ਹਿਪ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 212 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 212 ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ' ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਾਣਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ[14] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 212 ਮੂਲ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

vii. ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨੇਤਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟ ਜਾਣਗੇ।

ਸੀ. ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

13 "ਐਕਟ 1956"

14 (2007)3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 184

ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ;

ਡੀ. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿਃ (i) ਅਯੋਗਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਯੋਗਤਾ ਹੋਈ; ਅਤੇ (ii) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ;

ਈ. ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ 28 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬੇਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 28 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿਃ

i. ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਚੌਂਤੀਸ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਮਤੇ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐੱਮਵੀਏ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ

ii. ਰਾਜਪਾਲ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ;

ਐੱਫ. ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈਃ
i. ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣਾ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ii.ਰਾਜਪਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੰਬਿਤ ਸੀ।

iii. ਸਰਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ[15] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ;

iv. ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਥਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 (1-ਬੀ) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜੀ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਿਤੀ 27 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਅੜਿੱਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

41. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂੰ ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:

ਏ. 27 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

i. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 27 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੁਕਮ ਬਣਾਇਆ। 29 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਤ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ (ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ[16] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ) ਲਈ 'ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ' ਬਦਲਦੀ।

ii. 27 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਝੁਕਾਇਆ;

15 (2006) 2 ਐਸਸੀਸੀ 1

16 (2020) 8 ਐਸਸੀਸੀ 129

29 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਤ "ਤੁਰੰਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਤੀਜੇ ਅਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਨਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। 27 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਣਸੁਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ

IV. ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਲਬਦਲ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ;

ਬੀ. 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਵੇਕਰ ਨੇ 21 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਰਤ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 21 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਪਣੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ, ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ' ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਦਲਬਦਲ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ;

ਸੀ. ਜਦੋਂ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਡੀ. ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ 28 ਜੂਨ 2022 ਦਾ ਪੱਤਰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵੰਡ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ਈ. ਐੱਸ. ਆਰ. ਬੋਮਾਈ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ[17] ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ।

17 (1994) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ.1

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ]

ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਯੋਗ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਕੇ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਅਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

ਐੱਫ.ਆਰਟੀਕਲ 189 (2) ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਿਰਫ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 189 (2) ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜੀ. 29 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ;

ਐੱਚ.ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਧੜੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਲੰਬਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਲਬਦਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ; ਅਤੇ

ਆਈ. ਜਿਹੜੇ ਵਿਧਾਇਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ, ਉਹ ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਲੇਵੇਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ, ਜਾਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਧੜੇ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਰਜਿਤ ਹੈ।

42. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵਦੱਤ ਕਾਮਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:

ਏ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ' ਸ਼ਬਦ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਜਿਤ ਆਚਰਣ ਦੀ ਮਿਤੀ' ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਢਾਂਚਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ;

ਬੀ. ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਜੋਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਧੜਾ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜੋ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ;

ਸੀ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਰਾਮ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਨਿਰਣੇ' ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ

ਡੀ. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੰਬਿਤ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਦਿਕ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ[18] ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਧਾਨਕ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਕਾਰਕ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

43. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਨੀਰਜ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:

ਏ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਇਕਲੌਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 212 (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ;

18 (1972) 4 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 664

ਬੀ. ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਦਲਬਦਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ) ਨਿਯਮ 1986[19] ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;

ਸੀ. ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਮਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 189 (2) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਦਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਵੈਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੌੜਾ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ[20] ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ, ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਨਾਮ ਕੁਲਦੀਪ ਬਿਸ਼ਨੋਈ,[21] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬਿਤ ਸੀ।

ਡੀ. ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁੱਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਉੱਤੇ, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਲੇਵੇਂ ਦਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ;

ਈ. ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। 1986 ਦੇ ਨਿਯਮ

19 "1986 ਨਿਯਮ"

20 (2019) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 463

21 (2015) 12 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 381

ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰੋ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨੇਤਾ ਚੁਣਨਗੇ। ਜਦੋਂ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਨੂੰ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਕੋਲ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ

ਐੱਫ. ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ:

i. ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ 29 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ;

ii. ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ 'ਤੇ, ਇਹ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬੁਲਾਏ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਅਤੇ

iii. ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ।

44. ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:
ਏ. ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ:

i. ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ii. ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਕੋਲ ਬਹੁਮਤ ਹੈ।
ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਰਿਆਦਾ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ' ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਬਹੁਮਤ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀਃ

I. ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ 34 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਦੇ ਨਾਲ 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

II.25 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ 38 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੋਧਿਤ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ; ਅਤੇ

III.ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਵੱਲੋਂ 28 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਬੀ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਸ. ਆਰ. ਬੋਮਾਈ (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ[22] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵਾਂ ਉਪਾਅ ਹੈ;

ਸੀ. ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ; ਅਤੇ

ਡੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੱਥਾਂ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀਃ

22 (2020) 17 ਐਸਸੀਸੀ 1

i. ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਫੜ੍ਹਨਵੀਸ ਵੱਲੋਂ 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ।

ii. ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਵੱਲੋਂ 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ।

iii. ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 17 ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ।

45. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:

ਏ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ;

ਬੀ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ (ਖੇਤਰਮਯੁਮ ਬੀਰੇਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਮਣੀਪੁਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ[23] 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ) ਕਦੇ ਵੀ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸੀ. ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਦਲਬਦਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਰਜਿਤ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਰੁੱਧ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਪੈਰਾ 2 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡਣ' ਦਾ ਗਠਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ;

ਡੀ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਤੋਂ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੰਡ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

23 (2022) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 759

ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ; ਅਤੇ

ਸੀ. 27 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ।
46. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਮਹੇਸ਼ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:

ਏ. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਮੰਨੀ ਗਈ ਅਯੋਗਤਾ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਯੋਗਤਾ ਅਸਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 7 (7) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।

ਬੀ. ਸਪੀਕਰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 189 (2) ਅਤੇ 191 (2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਿਰਫ ਸੰਭਾਵਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ; ਅਤੇ

ਸੀ. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਹ-ਨੌਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੋਲਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੇ ਧੜੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੇ ਧੜੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ 39 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 27 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਬਾਕੀ 23 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

47. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀਸ਼ ਸਾਲਵੇ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:
ਏ. ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਵਿਧਾਇਕ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 189 (2) ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ

ਬੀ.ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ,

ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਟਕਲਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਈ. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

I. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ

48. ਆਰਟੀਕਲ 179 ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਪੀਕਰ (ਜਾਂ ਇੱਕ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ) ਨੂੰ "ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ" ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 179 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

"179. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਵਜੋਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਮੈਂਬਰ -

....

(ਸੀ) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈਃ

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਖੰਡ (ਸੀ) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਮਤਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਤੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਚੌਦਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਃ

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਭੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

49. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਨਬਾਮ ਤੁਕੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਨੂੰ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਵਿੱਚ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸਮੂਹ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵੀਹ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 179 (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ,

ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਚੌਦਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ।

50. 9 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਨੂੰ 14 ਜਨਵਰੀ 2016 ਤੋਂ 16 ਦਸੰਬਰ 2015 ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਧਾਰਾ 175 ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।(2). ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਸਦਨ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਵਜੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। 17 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਬਾਮ ਤੁਕੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

51. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ (ਖੇਹਰ, ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਰਾਏ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤ ਰਾਏ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਸਨ) ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਸੀ।

52. ਜੇ. ਖੇਹਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਤਰਕ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕੀਤੀ। ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਲਈ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ) 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ' ਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ "ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ" ਲੱਗੇਗਾਃ

"189. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮਤੇ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ, ਇਹ "ਉਚਿਤ" ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਜਿੱਤ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮਤੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੰਬਿਤ ਹੈ, ਅਣਉਚਿਤ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਪੀਕਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਹੁਮਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਡਰ ਕਿਉਂ ਲੱਗੇਗਾ? ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਯਕੀਨਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ,

ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ। ਅਤੇ, ਇੱਕ ਸਪੀਕਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਉਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਉੱਪਰ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਨੈਤਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਵਾਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਗਲੇ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਤਕਾਲ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਰਥ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ।

53. ਜੇ. ਖੇਹਰ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ "ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰ" ਵਾਕਾਂਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ 179 (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (draft Article 158). ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਹੰਮਦ ਤਾਹਿਰ ਨੇ "ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ" ਵਾਕਾਂਸ਼ ਨੂੰ "ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦ ਅਤੇ ਵੋਟਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ" ਵਾਕਾਂਸ਼ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸੋਧ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਖੇਹਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸੋਧ 'ਤੇ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ. ਖੇਹਰ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਾਕੰਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੰਬਿਤ ਸੀ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਰਟੀਕਲ 179 (ਸੀ) ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਟਕਰਾਏਗੀ।

191 ਵਿੱਚ. [...] ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ "ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ", ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਦਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਸ਼ਬਦ "ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰ", ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ (ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ) ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮਤੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ, ਆਰਟੀਕਲ 179 (ਸੀ) ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਟਕਰਾਏਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ "ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ" ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

54. ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀ ਰਾਏ ਨੇ ਅੱਗੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ

ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ 179 (ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ

"192. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 179 ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।(c). ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਚੱਲੇ ਬਿਨਾਂ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਿਆਖਿਆ ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖੇ।

55. ਜੇ. ਖੇਹਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸਪੀਕਰ ਵੋਟ ਤੋਂ ਬਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਵਿਰੁੱਧ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਸਪੀਕਰ ਵਿਰੁੱਧ ਮਤੇ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਣਗੇ।

56. ਆਰਟੀਕਲ 179 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜਸਟਿਸ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ 14 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਨੋਟਿਸ ਲੰਬਿਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਤਹਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਜੋਂ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਟਕਰਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਸਟਿਸ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਆਰਟੀਕਲ 179 (ਸੀ) (ਡਰਾਫਟ ਆਰਟੀਕਲ 158) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਖੇਹਰ, ਜੇ. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 181 (2) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਪਰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 181 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋਫ਼ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 189 ਦੇ ਉਲਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਬਾਅਦ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ. ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਨੇ ਜੱਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।
57. ਜਸਟਿਸ ਮਦਨ ਲੋਕੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀਃ

"401. ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਚੌਦਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ।

58. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ' ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
59. ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼' ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
60. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 180 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਖਾਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਹਰੀ ਜ਼ਿਰਵਾਲ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਧਾਰਾ 179 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ 23 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ।
61. ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ 21 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਕਲ 179 (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

"ਉਕਤ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਚਾਰ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ

ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਅਜਿਹਾ ਸੰਚਾਰ ਰਿਕਾਰਡ' ਤੇ ਲੈਣ ਜਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਦਨ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਚਾਰ ਮਿਤੀ 22-06-2022 ਇਸ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਉਦੋਂ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ।

62. ਉਪਰੋਕਤ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 179 ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ 25 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 27 ਜੂਨ 2022 ਤੱਕ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।
ਨੋਟਿਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ:

"ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੈਰ-ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ 2022 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ (ਦਲਬਦਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ) ਨਿਯਮ 1986) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਮਵਾਰ, 27 ਜੂਨ 2022 ਤੱਕ ਸ਼ਾਮ 5.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਓ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਵਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਓ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਤੁਸੀਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਭਰ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰੋ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਲਿਖਤੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

63. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ।
64. 16 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਡਬਲਿਊ ਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 2022 ਦੇ 468-469 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਅਪਾਹਜਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਦੂਜਾ ਆਧਾਰ ਡਿਪਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਸੰਮਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ 48 ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ।
ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 27 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ "ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਹੋਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ 5.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਮਾਂ, 12-07-2022 ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
65. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਅਧੀਨ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ 12 ਜੁਲਾਈ 2022 ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

66. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮਿਤੀ 27 ਜੂਨ 2022 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ' ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ 27 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ)' ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

67. ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਵੇਕਰ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਜੋ ਲੰਬਿਤ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਸ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ।

68. ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ, ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਗਠਨ, ਨਵੇਂ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ

ਇੱਕ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਹੋਏ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਵੋਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਹੁਣ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਟਕੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਬਣ ਗਏ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, (i) ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ; (ii) ਸ੍ਰੀ ਇਕਾਂਤ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਈ; (iii) ਸਦਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨੋਟਿਸਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਚੌਂਤੀਸ ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ; ਅਤੇ (iv) 4 ਜੁਲਾਈ 2022 ਦੀ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ।

69. ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ 23 ਅਗਸਤ 2022 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਾਏ ਬਣਾਈ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ "ਵਿਰੋਧੀ ਤਰਕ" ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਸੰਦਰਭ ਨੋਟਸ ਦਾ ਕ੍ਰਮਃ

"4. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵਿਰੋਧੀ ਤਰਕ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪਾੜੇ ਭਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

70. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਸਾਡੇ ਮੁੱਢਲੇ ਕਾਰਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨਃ

ਏ. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਕੀਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ' ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਰਪੱਖ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ।

.

ਬੀ. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਰਟੀਕਲ 179 ਵਿੱਚ "ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ" ਵਾਕਾਂਸ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।(c). ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਹੰਮਦ ਤਾਹਿਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 179 (ਸੀ) (ਆਰਟੀਕਲ 158 (ਸੀ) ਦਾ ਖਰੜਾ) ਵਿੱਚ "ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਮੌਜੂਦ ਅਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ" ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸੋਧ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ (ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ) ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਾਕੰਸ਼ "ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ" ਦੇ ਮਹੱਤਵ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਾਕੰਸ਼ "ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਬੈਠੇ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ "ਸਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ" ਵਾਕਾਂਸ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਪੂਰੀ ਚਰਚਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ;

ਸੀ. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 181 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਅਨੁਛੇਦ 181 ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਛੇਦ 181 ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਮਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ' ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਡੀ. ਅਨੁਛੇਦ 179 ਦਾ ਦੂਜਾ ਉਪਬੰਧ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਭੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ' ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਈ. ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 11 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 178 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚੌਦਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਉਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ 29 ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

ਐੱਫ. ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

i. ਕੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ
ii. ਕੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅੰਤਰਾਲ" ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਅਪਾਹਜਤਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

71. ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ (ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ: ਕੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 32 (ਏ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

72. ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੱਕ, ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਉਪਾਅ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਾ 179 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।(c). ਇਹ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਏ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਏਗਾ; ਅਤੇ

ਬੀ. (i) ਸਪੀਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 179(ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਪੀਕਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ;

(ii) ਜੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ; ਅਤੇ

(iii) ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਧਾਰਾ 179 (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਚੌਥਾਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ii.ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

73. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੱਖਪਾਤੀ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ (ਉਪਰੋਕਤ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

74. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 191 (2) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਪੀਕਰ ਕੋਲ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਪੈਰਾ 8 ਸਦਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਾਂ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ]

ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੈਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੇ 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ।

75. 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 6 ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਦਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਿਯਮ 7 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਿਯਮ 6 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਦਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 7 (7) ਅਨੁਸਾਰ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 8 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਾਂ ਐਲਾਨ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਲਿਖਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ) ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

76. ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 136,226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਰਾ 6 (2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅੰਤਮ ਧਾਰਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ "ਨਿਰਣਾਇਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ" ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕੁਝ ਅਸਧਾਰਨ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਸਦਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੋਲ ਹੈ।

77. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ (ਉਪਰੋਕਤ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਖੁਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਲਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ, ਸ੍ਰੀ ਜ਼ਿਰਵਾਲ, ਜੋ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

78. ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ[24] ਦੇ 13 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 4 ਸਤੰਬਰ 2003 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। 26 ਅਗਸਤ 2003 ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਬਸਪਾ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕ ਤੰਤਰੀ ਬਹੁਜਨ ਦਲ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 13 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਲੋਕ ਤੰਤਰੀ ਬਹੁਜਨ ਦਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। 6 ਸਤੰਬਰ 2003 ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨੇ 13 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲੋਕ ਤੰਤਰੀ ਬਹੁਜਨ ਦਲ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਰਲੇਵੇਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। 7 ਸਤੰਬਰ 2005 ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 28 ਫਰਵਰੀ 2006 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

79. ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਉਸ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਲੱਖਣ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: (i) ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ; (ii) ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਕੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫੁੱਟ ਪਈ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ (iii) ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਨਾਲ ਉਹ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

80. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਬੰਧਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਂਬਰ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਹਲਕੇ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ

24 "ਬੀਐਸਪੀ"

ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖੇਤਰਮਈਮ ਬੀਰੇਨ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਸਪੀਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸਪੀਕਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਉਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

81. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 178 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਵਜੋਂ ਚੁਣੇਗੀ। ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

82. ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਦਨ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਅਣਉਚਿਤ ਹੈਃ

"118. ਸੱਚਮੁੱਚ, ਉਸ ਮਹਾਨ ਅਹੁਦੇ ਦੀਆਂ ਉੱਚ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ ਵਿੱਚ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਅਣਉਚਿਤ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਪੀਕਰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਸ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ। ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

83. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮੰਤ ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਸਪੀਕਰ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ,[25] ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮੰਤ ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ ਪਾਟਿਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਬਾਕੀ ਕਾਰਜਕਾਲ ਲਈ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਕੋਲ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਸਪੀਕਰ ਤੋਂ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

84. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੀਸ਼ਮ ਮੇਘਚੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮਾਣਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਮਣੀਪੁਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ[26] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋ-ਵਾਰੰਟੋ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ

"8. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਨੇ 2017 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 18659 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।··· ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਆਫ਼ ਕੋ ਵਾਰੰਟੋ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ...

32. ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

25 (2020) 2 ਐੱਸਸੀਸੀ 595

26 (2020) ਐੱਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐੱਸਸੀ 55

ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਧਵੀ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਥਾਰਟੀ, ਅਰਥਾਤ ਮਣੀਪੁਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਹਨ। (supra). ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਮਾਰਚ, 2022 ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਉਲਟ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਣੀਪੁਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਲਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ/ਰਾਹਤ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ।

85. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਿਯਮ 1960 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੈ, 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਬਦਲਵੀਂ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇ।27 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ 27 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 180 ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

(ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮੰਤ ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ ਪਾਟਿਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਰਪੱਖ, ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

iii. ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ

86. ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਉਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਰਜਿਤ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ' ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

87. ਮਈ 2002 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ 14ਵੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਗੂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 27 ਅਗਸਤ 2003 ਨੂੰ, ਬਸਪਾ ਦੇ 13 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। 4 ਸਤੰਬਰ 2003 ਨੂੰ, ਬਸਪਾ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤਹਿਤ 13 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। 6 ਸਤੰਬਰ 2003 ਨੂੰ, ਬਸਪਾ ਦੇ 37 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਅੱਗੇ ਦਾਅਵਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 26 ਅਗਸਤ 2003 ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਸਪਾ ਟੁੱਟ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਧੜੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਵੰਡ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਲੋਕ ਤੰਤਰੀ ਬਹੁਜਨ ਦਲ। ਉਸੇ ਦਿਨ, ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਵੰਡ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕ ਤੰਤਰੀ ਬਹੁਜਨ ਦਲ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬਿਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੇਖ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ

ਵੰਡ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ 13 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਸੀ।

88. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਵੰਡ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵੰਡ ਦਾ ਬਚਾਅ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੈਰਾ 3 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਾ ਬਚਾਅ ਉਸ ਦਿਨ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਪੀਕਰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਬਚਾਅ (ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵੰਡ) ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਬੰਧਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

"34. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਕੰਮ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਐਕਟ ਜੋ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵ੍ਹਿਪ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਿਧਾਇਕ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪਾਰਟੀ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਪੀਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਉਸ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪੰਜਾਹਵੀਂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਦੀ ਸਹੀ ਸਮਝ ਉੱਤੇ, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪੈਰੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਸਥਿਤੀ ਉੱਭਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ

ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪੈਰਾ 6 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਸਿਰਫ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇੱਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਬਿੰਦੂ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਹਰਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਸਿਰਫ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਨੇ ਬਰਫਬਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ)

89. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਸ' ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

90. ਕੁਲਦੀਪ ਬਿਸ਼ਨੋਈ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣਾ ਜਨਹਿਤ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪੰਜ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਰਲੇਵੇਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਅਧੀਨ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਰਲੇਵੇਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼' ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਮੈਂਬਰ ਐਲਾਨਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਜਨਹਿਤ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ-ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪੰਜ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਮੈਂਬਰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਲਦੀਪ ਬਿਸ਼ਨੋਈ (ਉਪਰੋਕਤ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੁਲਦੀਪ ਬਿਸ਼ਨੋਈ (ਉਪਰੋਕਤ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਨਾਹੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

91. ਆਰਟੀਕਲ 191 (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 190 (3) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਧਾਇਕ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 191 (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀਃ

"190. [...]

(3) ਜੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ-

(ਏ) ਅਨੁਛੇਦ 191 ਦੇ ਖੰਡ (1) ਜਾਂ ਖੰਡ (2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਬੀ) ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਟ ਸਿਰਫ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਪੀਕਰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੱਕ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।28

92. ਅਨੁਛੇਦ 189 (2) ਅਤੇ 100 (2) (ਸੰਸਦ ਲਈ ਅਨੁਸਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ' ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਜੋ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਆਰਟੀਕਲ 189 (2) ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

"(2) ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ-ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ 28 ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੌਡ਼ਾ ਪਾਟਿਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਸਦਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਬੈਠਣ ਜਾਂ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਧਾਰਾ 189 (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ' ਤੇ ਹੀ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹਨ।

93. ਆਰਟੀਕਲ 189 (2) ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਇੱਥੇ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 189 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।(2). ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਸੰਸਦ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਅਣਗਿਣਤ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਬਜਟ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਟੱਲ ਹਨ। ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਅਰਾਜਕਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਵੇਕਰ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਵਿੱਚ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰੇ 32 (ਡੀ) ਅਤੇ 32 (ਈ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

iv. ਵਿੱਪ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

94. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦਾ ਨੇਤਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ (i) ਸ੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਐਸਐਸਐਲਪੀ ਦਾ ਨੇਤਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ (ii) ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਚੀਫ਼ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ।

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ]

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 212 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ।

ਏ. ਆਰਟੀਕਲ 212 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਰਃ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਯੋਗਤਾ

95. ਆਰਟੀਕਲ 212 (1) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਥਿਤ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ।–

“212(1) ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ-ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਥਿਤ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

96. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 212 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ' ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। (ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧ, ਧਾਰਾ 122)1964 ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 (ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ)[29] ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 212 ਸਿਰਫ 'ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ' ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ' ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ 'ਮੂਲ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ' ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਕੇ. ਐੱਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (ਆਧਾਰ 5ਜੇ)[30] ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਨੁਛੇਦ 212 ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਧਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿੱਲ ਜੱਜ ਸੀਕਰੀ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਲਈ ਲਿਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 212 ਸਿਰਫ 'ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ' ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀਮਤ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ' ਠੋਸ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ 'ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ। ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ) ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 212 ਕਿਸੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ ਜੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ "ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ" ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਰੋਜਰ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ,[31] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਠੋਸ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸਿਰਫ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ।

29 ਏ. ਆਈ. ਆਰ 1965 ਐਸ. ਸੀ. 745

30 (2019) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1

31 (2020) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1

97. ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ 1973 ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।[32] ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 465 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ।[33] ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸੇਵਾ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਮ ਹੈ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦੇਸ਼ ਰਾਜ,[34] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਇੱਕ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ"। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਨਿਯਮਿਤ ਜਾਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਹੈ।

98. ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਅੱਧੇ ਅੰਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਅੱਧੇ ਅੰਕ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਤਾਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 75 ਅਤੇ 164 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ।
ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੋ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ-ਪਹਿਲਾ, ਉਹ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਨਾਲ ਬਿਹਤਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਤੀਜੇ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ 368 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਹੁਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਉੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ (ਅਤੇ) ਰੱਖਦਾ ਹੈ।
32 "ਸੀਆਰਪੀਸੀ"

33 ਦੇਖੋ ਪ੍ਰਦੀਪ ਐਸ ਵੋਡੇਅਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ, 2021 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 1140

34 (2007) 1 ਐਸਸੀਸੀ 257

ਜਮਹੂਰੀ) ਮੁੱਲ. ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਰਟੀਕਲ 212 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰੇਗੀ।

99. ਅਨਿਯਮਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਆਦਰਸ਼ਾਂ' ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

100. ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ 212 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਇਹ ਅੰਤਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜੋ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦੋਹਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਵਿਵਸਥਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਿਰਫ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

101. ਰਾਮਦਾਸ ਅਠਾਵਲੇ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ[35] ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 87 ਤਹਿਤ ਸੰਬੋਧਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ 29 ਜਨਵਰੀ 2004 ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ 29 ਜਨਵਰੀ 2004 ਦੀ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਸਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੈਲੰਡਰ ਸਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 13ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ 14ਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 122 ਅਧੀਨ ਰੋਕ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਕੀ 29 ਜਨਵਰੀ 2004 ਦੀ ਬੈਠਕ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਇੱਕ "ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਾ" ਸੀਃ

"37. [...] ਸਪੀਕਰ ਦਾ 23-12-2003 ਨੂੰ ਸਦਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਭਾਗ ਦੋ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹੈ।

35 (2010) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 1

ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ. ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਰਾਮਦਾਸ ਅਠਾਵਲੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਨਿਯਮਿਤ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਰਾਮਦਾਸ ਅਠਾਵਲੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵਿਗਾੜ ਦੇਵੇਗੀ।

ਬੀ. ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ
I. 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ' ਅਤੇ 'ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ' ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹਨ।

102. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 1 (ਬੀ) ਵਿੱਚ "ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈਃ

"ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ, ਪੈਰਾ 2 ਜਾਂ ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜੋ ਫਿਲਹਾਲ ਉਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

ਪੈਰਾ 1 (ਸੀ) "ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ" ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰ ਪੈਰਾ 2 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਪੈਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਵੋਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਵੋਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਵੋਟ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈਃ

“2. ਦਲਬਦਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ -(1) [ਪੈਰਾ 4 ਅਤੇ 5] ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ -

(ਏ) ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਬੀ) ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ, ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ, ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਵੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ. -ਇਸ ਉਪ-ਪੈਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, (ਏ) ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਦਾ ਇੱਕ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ)

103. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦਰਮਿਆਨ ਅੰਤਰ ਨਕਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੰਕਲਪ ਹਨ।

ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (2) ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਏ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੈਰਾ 2 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਮਨਘੜਤ ਗਲਪ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੈਰਾ 2 ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੈਰਾ 4 ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਨਘੜਤ ਗਲਪ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ "ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ" ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 2 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਪਾਰਟੀ ਏ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜ਼ੈੱਡ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਏ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਪਾਰਟੀ ਏ ਪਾਰਟੀ ਸੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਬੀ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਪਾਰਟੀ ਏ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਬੀ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਸੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੈਰਾ 4 (2) ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰਲੇਵਾਂ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਜੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੈਂਬਰ ਰਲੇਵੇਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਃ

4. [...]

(2) ਇਸ ਪੈਰੇ ਦੇ ਉਪ-ਪੈਰਾ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰਲੇਵਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਜੇ, ਸਬੰਧਤ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਰਲੇਵੇਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ।
ਪੈਰਾ 3, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਨੱਬੇਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ 2003 ਦੁਆਰਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫੁੱਟ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਆਚਰਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।
104. ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 6ਏ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈਃ
"6 ਏ. ਇੱਕ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ-ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈਃ
(i) ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਕੁੱਲ ਵੈਧ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਛੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ; ਅਤੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਹਨ; ਜਾਂ

(ii) ਉਸ ਰਾਜ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਕੁੱਲ ਵੈਧ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਛੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ; ਅਤੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਰਾਜ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(iii) ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੱਧੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ।

(iv) ਰਾਜ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹਰ 25 ਮੈਂਬਰਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(v) ਰਾਜ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਕੁੱਲ ਵੈਧ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੱਠ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।

105. 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ' ਅਤੇ 'ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ' ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਅਟੁੱਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਗਲਤ ਹੈਃ

ਏ. ਸੰਸਦ ਆਪਣੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਦਲਬਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ।
ਇਹ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੀ ਕਿ ਰਲੇਵੇਂ ਅਤੇ ਵੰਡ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਇਕ (ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਤਿਹਾਈ) ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਲਬਦਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੀ; ਅਤੇ

ਬੀ. ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 29ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਣ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸੰਖਿਆ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਚੋਣ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਫ੍ਰੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।
ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਰਡਰ ਕਿਸੇ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ

ਵਿਧਾਇਕ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ 'ਵਿਧਾਇਕ' ਅਤੇ ਇੱਕ 'ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ' ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

II. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ, 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ 1956 ਦੇ ਐਕਟ 106 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਵਿਆਖਿਆ।

106. 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 2 (ਐੱਫ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 'ਨੇਤਾ' ਨੂੰ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਨੇਤਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ। ਨਿਯਮ 3 (1) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨਃ
ਏ. ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

ਬੀ.ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ; ਅਤੇ

ਸੀ. ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ, ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਨਿਯਮ ਹਨ।
ਨਿਯਮ 3 (1) ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ
"3. ਕਿਸੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।–
(1) ਹਰੇਕ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨੇਤਾ (ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਵਾਲੀ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਸਪੀਕਰ ਉਚਿਤ ਕਾਰਨ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰੇ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ, ਅਰਥਾਤਃ-

(ਏ) ਇੱਕ ਬਿਆਨ (ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਫਾਰਮ-1 ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(ਬੀ) ਸਬੰਧਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ (ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ; ਅਤੇ

(ਸੀ) ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਸਮੂਹ ਹੈ (ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਹੈ।
[...] "

107. ਨਿਯਮ 3 (4) ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਨਿਯਮ 3 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।(1). ਨਿਯਮ 3 (5) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵੋਟਿੰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨੇਤਾ ਅਜਿਹੀ ਵੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਵੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਵੋਟ ਪਾਈ ਹੋਵੇ। 1986 ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਾ ਤਾਂ 'ਵ੍ਹਿਪ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

108. 'ਵ੍ਹਿਪ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚੀ । ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਨੁਸੂਚੀ । ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਜਾਂ ਵ੍ਹਿਪ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।
ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਪ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈਃ
"ਵਿਆਖਿਆ.- (1) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ "ਚੀਫ਼ ਵਿੱਪ" ਜਾਂ "ਵਿੱਪ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਦਨ ਦਾ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਫਿਲਹਾਲ ਉਸ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਚੀਫ਼ ਵਿੱਪ ਜਾਂ ਵਿੱਪ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਦਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਸਦਨ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸੰਖਿਆ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਸ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ; ਅਤੇ

(2) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ "ਚੀਫ਼ ਵਿੱਪ" ਜਾਂ "ਵਿੱਪ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਦਨ ਦਾ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਫਿਲਹਾਲ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਚੀਫ਼ ਵਿੱਪ ਜਾਂ ਵਿੱਪ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਦਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਸਦਨ ਦੇ ਕੁੱਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਸ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

109. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ, 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ, ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਵੋਟਿੰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇਃ

ਏ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਵੋਟਿੰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ "ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ" ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਇਹ' ਸ਼ਬਦ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਵੋਟ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦੋ ਤਰੀਕੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇ 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦਰਮਿਆਨ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੱਦਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਲੇਵੇਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਰਲੇਵਾਂ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਸਾਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬੀ. ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵ੍ਹਿਪ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। 'ਵ੍ਹਿਪ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ।

ਇਸ ਵਾਕੰਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ 'ਲਾਭ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ' ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚੀ । ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ 'ਪਾਰਟੀ' ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦਾ ਅਰਥ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਕਿਉਂਕਿ 'ਪਾਰਟੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ

ਸੀ. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3 (1) (ਏ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਨੇਤਾ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਨਿਯਮ 3 (1) (ਏ) ਵਿੱਚ 'ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 2 (ਐਫ) ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਲੀਡਰ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਨੇਤਾ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨੇਤਾ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 3 (1) (ਏ) ਉਹਨਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇਤਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵ੍ਹਿਪ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 3 (5) ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਜੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਨੇਤਾ ਹੈ ਜੋ 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮ 3 (5) ਵਿੱਚ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨੇਤਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਵੋਟ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਵ੍ਹਿਪ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਯਮ 6 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।

110. ਮਾਇਆਵਤੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬਸਪਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਤੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਬਸਪਾ ਦੇ 12 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਤੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਅਤੇ 2 (1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ।(b). ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਪੀਕਰ ਦੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਵਿੱਚ 'ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ' ਨੂੰ 'ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ' ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ। ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ, ਜ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਸਪਾ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜਸਟਿਸ ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ' ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ 'ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ' ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾਃ

ਏ. ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਵਾਕਾਂਸ਼ 'ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਆਪਣਾ ਅਸਲ ਅਰਥ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਬੀ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ (ਏ) ਪੈਰਾ 2 (1) ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ;

ਸੀ. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਅਯੋਗਤਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਡੀ. ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਲਬਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਵੋਟ ਪਾਉਣ (ਜਾਂ ਵੋਟਿੰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ) ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਵੋਟ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗੀ ਜਾਂ ਇਹ ਉਸ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਹੋਵੇ ਜਿਸ' ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਗਈ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ।

111. ਇਸ ਲਈ, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ, 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਰਥ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

112. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਬਦਲਣ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਦਲਬਦਲ ਨਾਲ ਸਦਨ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੋਟਰ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉੱਤੇ ਉਸ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ (52ਵੀਂ ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 1985 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਲਬਦਲ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ "ਸਾਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ"[36] ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਐੱਸ. ਆਰ. ਬੋਮਾਈ, ਅਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ[37] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਦਲਬਦਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਲਬਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਦਲਬਦਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਤਰਕਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਹੈ।

113. ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਇਹ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜੋ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਦਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਲਾਖਣਿਕ ਨਾਭੀਨਾਲ ਨੂੰ ਤੋੜ੍ਹਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ (ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ) ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸੇ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹੁਣ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

114. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਢਾਂਚਾ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

36. ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਬਾਵਨਵੀਂ ਸੋਧ) ਬਿੱਲ, 1985 (1985 ਦਾ ਬਿੱਲ ਨੰਬਰ 22), ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਬਾਵਨਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1985 ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਾਲ ਜੁੜੇ 36 ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

37 (2006) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1

ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢਾਂਚੇ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 212 ਦੁਆਰਾ ਵ੍ਹਿਪ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

115. 25 ਨਵੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸ਼੍ਰੀ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ('ਪੱਖ ਪ੍ਰਮੁੱਖ') ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਲੀਡਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਤੇ ਉੱਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਲੈਟਰਹੈੱਡ ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ।

116. ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਦਿਨ, ਯਾਨੀ 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ, "ਅਸਲ" ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਚੌਂਤੀਸ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਮਤਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ (i) ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦਾ ਨੇਤਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇਤਾ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ; ਅਤੇ (ii) ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਚੀਫ਼ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ। ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ (1) ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕਾਡਰ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਠਜੋੜ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਐਨਸੀਪੀ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸੀ; ਅਤੇ (2) ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੱਤਰ 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਿਤੀ 21 ਜੂਨ 2022 ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ।

117. 21 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ (ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ) ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦਾ ਨੇਤਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਹੋਈ ਸੀ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਨਾਰਵੇਕਰ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਧੜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 34 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਡਿਪਟੀ

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ]

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਚਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈਃ

"ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪੱਤਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਕੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ 22 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਣਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਦੇ ਪੱਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਰਤ ਗੋਗਾਵਲੇ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

118. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਚਾਰ (i) ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਧੜੇ ਨੇ 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਥਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਉੱਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਅਤੇ (ii) ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਧੜੇ ਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਨੇਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਉੱਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂਗੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਧੜੇ ਵੱਲੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

119. ਸਪੀਕਰ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਨੇਤਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕਾਰਨ ਇੱਕ "ਵੰਡ" ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਮਤੇ ਸਨ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਦੋ ਧੜੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦੇ ਧੜੇ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ 'ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਹ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਗਾਵਲੇ) ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇੱਕ

ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵ੍ਹਿਪ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਜਾਂਚ। ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਵ੍ਹਿਪ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦੇ ਇੱਕ ਧੜੇ ਦੇ ਮਤੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ।

120. ਨਿਯਮ 2 (ਐੱਫ) ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 'ਨੇਤਾ' ਨੂੰ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। 'ਪਾਰਟੀ' ਸ਼ਬਦ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਾਜਨੀਤਕ' ਜਾਂ 'ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ' ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਾਰਾ 'ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ' ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ 'ਪਾਰਟੀ' ਵਾਕਾਂਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਵਿਕਲਪਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿੱਚ 'ਪਾਰਟੀ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ' ਹੈ।

121. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 8 (1) (ਬੀ) ਅਤੇ 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3 (5) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਾਹੀ ਐਕਟ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦਾ ਨੇਤਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਲ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੜੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਦੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਏਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਏਗੀ। ਇਹ ਉਸ ਢੰਗ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਫਿਰ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਦਲਬਦਲ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪਾਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

122. 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਰਿਕਾਰਡ' ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦਾ ਮਤਾ (ਸ੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦੇ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ) ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਧੜੇ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਮਤੇ ਉੱਤੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ 2019 ਵਿੱਚ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਮਤੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਇਹ ਪੱਤਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

123. ਹਾਲਾਂਕਿ, 22 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਤੇ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਇੱਕ ਧੜੇ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦੇ ਇੱਕ ਧੜੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ, 1986 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ।

124. ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਨਾਮ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕਿ ਅਸਲ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਕੌਣ ਹੈ।

125. ਵਾਰ-ਵਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ "ਅਸਲ" ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਸਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਵਰਗੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਾ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ।

126. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 179 (ਸੀ) ਤਹਿਤ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਇਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕ੍ਰਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

127. ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਰਟੀਕਲ 179 (ਸੀ) ਤਹਿਤ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਏ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

128. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦਲਬਦਲ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪਾਪ ਨੂੰ ਨਿਰਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।[38] ਦਲਬਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਦਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈਃ

ਏ. ਸਦਨ ਤੋਂ ਅਯੋਗ;[39]

38 ਕਿਹੋਤੋ ਹੋਲੋਹਨ (ਸੁਰਪਾ) ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ)

39 ਪੈਰਾ 2, ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ 1950

ਬੀ. ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਜਾਂ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੱਕ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਲਈ ਚੋਣ ਲੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਘੋਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਹਨ।[40] ਅਤੇ

ਸੀ. ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਲਈ ਚੋਣ ਲੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ, ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਹਨ।[41]

129. ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਸਦਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਲਬਦਲ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਸਦਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਕੱਢਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਬੀ. ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੈਰਾ 15

130 ਦੇ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ. ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਅਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਏ ਅਤੇ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਨਿਯਮ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮ 5 ਅਤੇ 10 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ 1968 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਃ

"ਸੰਸਦੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਨ, ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ, ਚੋਣ ਅਤੇ ਵੰਡ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜ੍ਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼।

131. ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਰਡਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।[42] ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ

40 ਅਨੁਛੇਦ 361-ਬੀ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ 1950

41 ਅਨੁਛੇਦ 75 (1-ਬੀ) ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 164 (1-ਬੀ) ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ 1950

42 ਪੈਰਾ 6 (1) ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਰਡਰ

ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।[43] ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।[44]

132. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਲਾਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।[45] ਕੁਝ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਰਾਖਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਸੁਤੰਤਰ ਚਿੰਨ੍ਹ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।[46] ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ।[47] ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ,[48] ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਫਤ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।[49] ਰਾਖਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜੋ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।[50]

133. ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈਃ

ਏ. ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ

ਬੀ. ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਇੱਕ ਵਰਦੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।

134. ਸਿੰਬਲਜ਼ ਆਰਡਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ (ਅਤੇ 'ਆਜ਼ਾਦ' ਉਮੀਦਵਾਰ) ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਿੰਨ੍ਹ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਵੋਟਰ ਵੀ, ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ।

43. ਪੈਰਾ 6 (2) ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਰਡਰ

44 ਪੈਰਾ 6 ਏ, 6 ਬੀ, 6 ਸੀ, ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਰਡਰ

45 ਪੈਰਾ 4, ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਰਡਰ

46 ਪੈਰਾ 5, ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਰਡਰ

47 ਪੈਰਾ 8, ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਰਡਰ

48 ਪੈਰਾ 10 ਏ, 10 ਬੀ, ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਰਡਰ

49 ਪੈਰਾ 12, ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਰਡਰ

50 ਪੈਰਾ 8 (3) ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਰਡਰ

ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ, ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਗਠਨ ਪੋਲਿੰਗ ਬੂਥ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੋਟਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਉੱਤੇ ਬਟਨ ਦਬਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਟਨ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਗਠਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਲਈ ਦੁੱਗਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਉੱਭਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਧੜੇ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਈ ਲੜਦੇ ਹਨ।

135. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਗਾਂ ਜਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਗਾਂ ਜਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਵਿਕਲਪਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਾਰੇ ਉਪਲਬਧ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੈਰਾ 15 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

"15. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੂਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ-ਜਦੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਤਸੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਪਲਬਧ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਜਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਗਾਂ ਜਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਗਾਂ ਜਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇਗਾ।

136. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1997 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਸ ਧੜੇ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ) ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।[51]

51. 621 ਵਿੱਚ ਵੀ. ਐੱਸ. ਰਾਮਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਕੇ. ਮੈਂਡੀਰੱਤਾ, ਭਾਰਤ ਕਿਵੇਂ ਵੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਤੀਜਾ ਸੰਸਕਰਣ, 2014)

ਈ. ਸੀ. ਆਈ. ਨੇ 1997 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਧੜੇ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 15 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ' ਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੜਾ ਉੱਭਰਿਆ ਸੀ।[52] ਅਸਫਲ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਹੁਣ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਲਾਟ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

137. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਚੋਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਕੌਣ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਤੱਤ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਅਸਲ" ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

138. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਾਦਿਕ ਅਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ:

"35. ... ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵੰਡ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਜਾਂ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜੋ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਉਹ ਧਿਰ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ, ਤਾਂ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਸਮੂਹ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਰੰਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਤਾਕਤ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ)

52 ਵੀ. ਐੱਸ. ਰਮਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਕੇ. ਮੈਂਡੀਰੱਤਾ, ਕਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵੋਟਾਂ (ਤੀਜਾ ਸੰਸਕਰਣ, 2014) 621-622 'ਤੇ

ਏ. ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਟੈਸਟ

139. ਪੈਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਪਲਬਧ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਾ ਤਾਂ ਪੈਰਾ 15 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਕੌਣ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਈਸੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ।

140 ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਦਿਕ ਅਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੈਸਟਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪੈਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਨ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹ, ਕਾਂਗਰਸ ਓ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਜੇ, ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਉੱਭਰੇ ਸਨ। ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਟੈਸਟਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾਃ

ਏ. ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਟੈਸਟ;

ਬੀ. ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

ਸੀ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਦਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ) ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਿੰਗ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

141. ਈ. ਸੀ. ਆਈ. ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪਹਿਲੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਸਮੂਹ ਨੇ ਦੂਜੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜਾ ਟੈਸਟ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਓ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਜੇ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ "ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਦ" ਕੀਤਾ ਸੀ। ਈ. ਸੀ. ਆਈ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੀਜਾ ਟੈਸਟ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਨੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਿੰਗ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਮਤ ਹੈ।
ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਜੇ ਨੂੰ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਿੰਗ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿੰਗ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

142. ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ' ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਟੈਸਟ 'ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਟੈਸਟ ਸੀ:

"26. ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਗਠਨ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਤਾਕਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇ, ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।
ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
27. ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਲੋਕ ਸਭਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਹ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ [...]
31. ... ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਮਤ ਜਾਂ ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਤਾਕਤ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਤ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਟੈਸਟ ਹੈ। ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਉੱਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਮਤ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਤਾਕਤ ਦਾ ਟੈਸਟ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਰਮਨ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਟੈਸਟ ਸੀ।

143. ਸਾਦਿਕ ਅਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੈਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਵਿਵਾਦਾਂ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ।[53] ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਾ ਤਾਂ ਸਿੰਬਲਜ਼ ਆਰਡਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਦਿਕ ਅਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਇਕਲੌਤਾ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਟੈਸਟ ਹੈ। ਈ. ਸੀ. ਆਈ. ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਲਈ ਇੱਕੋ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਲਈ ਟੈਸਟ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ।
53 ਵੀ. ਐੱਸ. ਰਮਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਕੇ. ਮੈਂਡੀਰੱਤਾ, ਹਾਉ ਇੰਡੀਆ ਵੋਟਸ (ਤੀਜਾ ਸੰਸਕਰਣ, 2014) 619 'ਤੇ

ਡੀ. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ 144 ਵਿੱਚ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ।

144. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ 2022 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ, ਹਰੇਕ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। 19 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਧੜਾ "ਅਸਲ" ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ("ਕਮਾਨ ਅਤੇ ਤੀਰ") ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

145. ਜਦੋਂ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਵਰਗੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ' ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ (ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ) ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਧੜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਧੜੇ ਦਾ ਬਹੁਮਤ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੜੇ ਦਾ ਬਹੁਮਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਐਕ੍ਸ ਦੀਆਂ ਸੌ ਸੀਟਾਂ ਹਨ। ਦੋ ਧੜੇ, ਗਰੁੱਪ ਏ ਅਤੇ ਗਰੁੱਪ ਬੀ, ਉਭਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਸੱਠ ਵਿਧਾਇਕ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਚਾਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੂਜੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਪਾਰਟੀ ਐਕ੍ਸ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਦੋ ਸੰਭਵ ਨਤੀਜੇ ਹਨਃ

ਏ. ਈ. ਸੀ. ਆਈ. ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੁੱਪ ਏ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਰੁੱਪ ਏ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਐਕਸ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹ; ਜਾਂ

ਬੀ. ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਲਬਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗਰੁੱਪ ਏ ਦੇ ਕੁਝ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਸਮੂਹ ਏ ਦੇ ਕੁਝ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ) ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂਹ ਏ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਇਸ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਹੈ

ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਗਰੁੱਪ ਬੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਐਕਸ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

146. ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਗੁੰਝਲਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਅਤੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕ 'ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕ੍ਰਮ' ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇੱਕ ਚਿੰਨ੍ਹ "ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ" ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

147. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਧੜੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੀ ਹੁਣ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਨੀਂਹ (ਭਾਵ, ਵਿਧਾਨਕ ਬਹੁਮਤ) ਅਜੇ ਵੀ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਈ. ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਨਾਲ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਕਰਨਾ

148. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕ੍ਰਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ "ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ" ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੋਕਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਅੰਤਿਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਰੋਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ, ਇਹ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

149. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਫ੍ਰੀਜ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਲਾਟ ਕਰਨਾ ਮਿਆਰੀ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਖਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਉਪ-ਚੋਣ ਅਤੇ ਚੋਣ ਲਈ ਅੰਤਰਿਮ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਝਟਕਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

150. ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਟੈਸਟ' ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਵਰਗੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹੋਰ ਟੈਸਟਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ, ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵਾਂ ਟੈਸਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

151. ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਦਿਕ ਅਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਟੈਸਟ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵਾਂ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਟੈਸਟ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿੰਬਲਜ਼ ਆਰਡਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਰ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੈਸਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਈ. ਸੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਧਿਰਾਂ ਇੱਕ ਢੁਕਵੇਂ ਟੈਸਟ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਟੈਸਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਦਿਕ ਅਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਟੈਸਟ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 15 ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਟੈਸਟ ਸੀਃ ਪਹਿਲਾ, ਆਈ. ਐੱਨ. ਸੀ. ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਗਠਨ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਖਿਆ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕੁੱਲ ਸੰਖਿਆ

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਧਾਰ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵਿਧਾਨਕ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਟੈਸਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

152. ਸਾਦਿਕ ਅਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਇਸ ਟੈਸਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਟੈਸਟ ਸਾਦਿਕ ਅਲੀ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀ। (supra). ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਸਮੂਹ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਕਲਪ ਵਿਵਹਾਰਕ ਹਨ।

153. ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਿ ਕੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਅਜਿਹੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੂਹ ਇੱਕੋ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਸਤੇ ਜਾਂ ਢੰਗ ਅਪਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਇਹ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਰੂਟਾਂ ਜਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਰੂਟਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਗ ਉਭਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਸਮੂਹ ਸਿੱਧੇ ਲਾਭ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਾ ਸਮੂਹ ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਬਿਹਤਰ ਵਿਕਲਪ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ (ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ) ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਈਸੀਆਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਰਲ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਢੰਗ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਜਿਹਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਧਾਰ ਦੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਸੰਸਥਾ ਬਣੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

154. ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਉੱਠ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

155. ਈ. ਸੀ. ਆਈ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਸਦਨ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮੂਹ ਦੇ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

156. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਆਚਰਣ ਦੇ (ਕਥਿਤ) ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ।

157. ਜਦੋਂ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਰਜਿਤ ਆਚਰਣ (ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ) ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਕੌਣ ਸੀ ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਸਦਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਨ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੱਢ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 32 (ਜੇ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

158. ਸਿੰਬਲਜ਼ ਆਰਡਰ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਤਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ "ਕਮਾਨ ਅਤੇ ਤੀਰ" ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਧੜੇ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।[54] 22 ਫਰਵਰੀ 2023 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

vi. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

159. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਸੰਵਿਧਾਨ (52ਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ 1985 ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨੇ ਦਲਬਦਲ ਦੇ 'ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪਾਪ' ਦਾ ਹੱਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਧੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਦਲਬਦਲ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਦਨ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਬਦਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੋਵਾਂ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਣਗਿਣਤ ਦਲਬਦਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲਬਦਲਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਸ਼ਾਂਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਲਬਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

160. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਸਦਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਦਲਬਦਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

161. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 6 ਸਦਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ। ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਪੰਜ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਲਬਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈਃ

ਏ. ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ;[55]

54 ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 3997 of 2023

55 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ)

ਬੀ. ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਵੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਵੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਵੋਟਿੰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ;[56]

ਸੀ. ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਰਲੇਵੇਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਨਵੀਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।[57] ਇਹ ਬਚਾਅ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਮੈਂਬਰ ਰਲੇਵੇਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ;[58]

ਡੀ. ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 4 (1) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਰਲੇਵਾਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਰਲੇਵੇਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸਮੂਹ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ;[59]

ਈ. ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ (ਜਾਂ ਮਾਮਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।[60]

162. 2003 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੈਰਾ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਛੇਵਾਂ ਬਚਾਅ ਉਹਨਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪੈਰਾ

56 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ)
57 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 4 (1) (ਏ)
58 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 4 (2)
59 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 4 (1) (ਬੀ)
60 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 5

3 ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਕਿ ਸਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਨੱਬੇਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ 2003 ਦੁਆਰਾ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੈਰਾ 3 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈਃ

"3. ਵੰਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਲਬਦਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਧੜੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,-

(ਏ) ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 2 ਦੇ ਉਪ-ਪੈਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ-

(i) ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ; ਜਾਂ

(ii) ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਅਜਿਹੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਈ ਹੈ ਜਾਂ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ, ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹੀ ਵੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਜਾਂ ਵੋਟਿੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ

ਬੀ. ਅਜਿਹੀ ਵੰਡ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ, ਅਜਿਹੇ ਧੜੇ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਪੈਰਾ 2 ਦੇ ਉਪ-ਪੈਰਾ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਸਲੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਇਸ ਪੈਰੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ।

ਏ. ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ 'ਵੰਡ' ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੁਣ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

163. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਧੜਿਆਂ ਦੇ "ਅਸਲ" ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉੱਠਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਵੰਡ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਵੀ ਧੜਾ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਦਲਬਦਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਚਾਅ ਵਜੋਂ ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

164. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਤੋਂ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਅਟੱਲ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੰਡ ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੁਣ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਪੈ ਗਈ ਹੈ,

ਕੋਈ ਵੀ ਧੜਾ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜੇ ਹਰੇਕ ਧੜਾ ਦੂਜੇ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਹਨ। ਜਿਸ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ।

165. ਕਈ ਸਮੂਹਾਂ ਜਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਰੇ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (1) ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ (ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ) ਧੜੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਧੜੇ ਨੇ ਪੈਰਾ 4 (1) (ਏ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਰਲੇਵੇਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਧੜੇ ਨੇ ਰਲੇਵੇਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵੰਡ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪੈਰਾ 2 (1) ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪੰਜ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਉਹ ਅਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਹਰੇਕ ਧੜੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

166. ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ 'ਵੰਡ' ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਨੂੰ ਅਰਥਹੀਣ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਤਿੱਖਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।[61] ਜਿਸ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਅਸੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੀ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਅਧੀਨ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

167. ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ "ਅਸਲ" ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਕੌਣ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧੜੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਹੜੇ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ) ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਧੜਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਣ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

61 ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ, (2000) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 296; ਟੈਕਸੀ ਮਾਲਕ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ

ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ (ਉੜੀਸਾ) (1983) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 34

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ]

168. ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੂਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਦੋ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਸਕਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਉੱਭਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਧੜੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਕਦਰ' ਤੇ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਸਮੂਹ ਕੋਲ ਬਹੁਮਤ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ।

169. ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧੜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਵ੍ਹਿਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵ੍ਹਿਪ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੈਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਦੋ (ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ) ਵ੍ਹਿਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 32 (ਐੱਫ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

vii. ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

170 ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਤੱਥ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੁੜ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਚੌਂਤੀਸ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਐਸ. ਐਸ. ਐਲ. ਪੀ. ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਲੀਡਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਚੀਫ਼ ਵ੍ਹਿਪ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਰਤ ਗੋਗਾਵਲੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਐੱਨਸੀਪੀ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ। ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, 28 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਫੜਨਵੀਸ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸੱਤ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ

2022 ਦੇ ਡਬਲਿਊ. ਪੀ. (ਸੀ) 470 ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ 29 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 2022 ਦੇ ਡਬਲਿਊ. ਪੀ. (ਸੀ) 470 ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੁਣ 28 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
171. ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ' ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀਃ
ਏ. ਤਤਕਾਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ਬੀ. ਸੱਤ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰ;

ਸੀ. 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਐਸਐਸਐਲਪੀ ਦੇ ਚੌਂਤੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਐਨਸੀਪੀ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ;

ਡੀ. 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੁਆਰਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਐਸਐਸਐਲਪੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ; ਅਤੇ

ਈ. ਐਸਐਸਐਲਪੀ ਦੇ ਅਠੱਤੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ 25 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ।
172. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਰਾਜਪਾਲ (ਮਿਤੀ 28 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ) ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀਃ

"... ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੁਭਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ]

ਮਹਾ ਵਿਕਾਸ ਅਘਾੜੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੋ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

173. ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਟੁੱਟ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਹੈ।
ਆਰਟੀਕਲ 163 ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 163 (2) ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 174 (1) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਦਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ' ਤੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬੁਲਾਏਗਾ ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਨੁਛੇਦ 175 (1) ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸਦਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 175 (2) ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸਦਨ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਲੰਬਿਤ ਬਿੱਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ।

ਏ. ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ
174. ਐੱਸ. ਆਰ. ਬੋਮਾਈ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਗਸਤ 1988 ਵਿੱਚ ਐੱਸ. ਆਰ. ਬੋਮਾਈ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਦਲ (ਬੀ) ਦਾ ਜਨਤਾ ਦਲ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਰਲੇਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਪ੍ਰੈਲ 1989 ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ 17 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ। 19 ਅਪ੍ਰੈਲ 1989 ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਗੁਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 (1) ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 1989 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਦਨ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 356 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।(1). ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, 21 ਅਪ੍ਰੈਲ 1989 ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
175. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ

ਗਵਰਨਰਾਂ ਦੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰਾਜਪਾਲ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਨਾਲ" ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। B P ਜੱਜ ਜੀਵਨ ਰੈੱਡੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆਉਣਾ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੱਥ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਾ ਸਿਰਫ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈਃ

"391. [...] ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਸਦਨ ਦੇ ਸਦਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਦਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਤਸਦੀਕ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੱਥ ਹੈ ਜੋ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [...] "

176. ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 22 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਬਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਅਸਤੀਫਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸਤੀਫਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ "ਚੱਲ ਰਹੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ" ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਜਾੜਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀਃ

"71. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਸਨ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇ। ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਵਿਆਪਕ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

177. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ "ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ" ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਤੇ ਦੀ ਆਮ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਸਿਰਫ ਛੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਕਾਰਨ ਸਨ।

178. ਧਾਰਾ 174 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਦਨ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 95 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਲਿਖਤੀ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਮਤਾ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਨੋਟਿਸ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
179. ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਤੇ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਵੋਟਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਦਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਤੇ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਾਰਾ 174 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ।

180. ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਲੋਕਤੰਤਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਹ ਸਾਡਾ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਰਾਜਪਾਲ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੁਣੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

181. ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਸਧਾਰਨ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਧਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਇੱਕ ਨਿਰਵਿਘਨ ਵਿਵੇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੀ. ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

182. 28 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪੰਜ ਹਾਲਾਤਾਂ' ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ: (i) ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਧਾਇਕ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ; (ii) ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਗੈਰ-ਜਮਹੂਰੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ; ਅਤੇ (iii) ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ।

183. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 21 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਮਤੇ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ: (i) ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚੌਂਤੀਸ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਅਤੇ (ii) ਮਤੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦਾ ਇੱਕ ਧੜਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

184. ਹਾਲਾਂਕਿ 21 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ. 28 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਮਤੇ ਉੱਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੌਂਤੀਸ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਸਨ। ਇਸ ਮਤੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ "ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ... ਕਿ ਉਹ ਮਹਾ ਵਿਕਾਸ ਅਘਾੜੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ"।

185. ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਫੜ੍ਹਨਵੀਸ ਅਤੇ ਸੱਤ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਤੇ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।
186. ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਿਸ ਮਤੇ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਚਾਰ ਰਾਜਪਾਲ ਲਈ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਚਾਰ (ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ) 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਿਮਾਗ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ 'ਰਾਏ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੇਸ਼ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਕੋਲ ਢੁਕਵੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
187. ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ 21 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦਾ ਇੱਕ ਧੜਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਕਦਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ।

188. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਗੜਬੜ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਰਟੀ ਮਤਭੇਦਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਧਿਅਮ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਚੁਣਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

189. ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮਾਤਰ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਜਾਂ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ (ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੂਖਮ ਹੋਵੇ) ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵਰਗ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

190. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ 25 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਧਾਇਕ "ਹੁਣ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।" ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਵਿਧਾਇਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਚਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਧੜਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਸੀ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ। ਕੀ ਉਹ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਗੇ, ਜਾਂ ਕਾਡਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨਗੇ, ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਗੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਰਲੇਵੇਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਗੇ, ਇਹ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਧੜੇ ਵੱਲੋਂ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਮਤੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਸਦਨ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

191 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਦੂਜਾ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ 25 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ 38 ਐੱਸਐੱਸਐੱਲਪੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਐੱਮਵੀਏ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪੱਤਰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜੋ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇ, ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

192. ਤੀਜਾ ਸੰਚਾਰ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਉਹ 21 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੁਆਰਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਪੱਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ।
ਰਾਜਪਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ (ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 163 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਖਤਿਆਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।[62] ਇਸ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ 21 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਪੱਤਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
193. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਫੜ੍ਹਨਵੀਸ ਅਤੇ ਸੱਤ 'ਆਜ਼ਾਦ' ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਫੜ੍ਹਨਵੀਸ ਅਤੇ ਸੱਤ ਵਿਧਾਇਕ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਦੂਜਾ, ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ, ਇਕੱਲੇ ਹੀ, ਬਹੁਮਤ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।
194. ਬੋਮਾਈ (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।
62 ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ)

ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਸਤੀਫੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਜੇਕਰ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 29 ਜੂਨ 2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

195. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਅੱਗੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੰਬਿਤਤਾ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਦਾ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਇੱਕ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਤਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਫਲੋਰ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

viii. ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

196. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈਃ ਪਹਿਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 (1 ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਵਰਜਿਤ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ "ਅਸਲ" ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਏ. ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 (1 ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

197. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 (1ਬੀ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

164. ਮੰਤਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧ।

...

(1ਬੀ) ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਦਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਮੈਂਬਰ ਜਿਹੜਾ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਸ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦੇ ਲਈ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਪਰਿਸ਼ਦ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਦੀ ਕੋਈ ਚੋਣ ਲੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਖੰਡ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੰਤਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਲਈ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ)

198. ਆਰਟੀਕਲ 164 (1 ਬੀ) ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ (ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਮੌਜੂਦ ਹੈ) ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਅਧੀਨ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਾਰ ਸਿਰਫ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 164 (1 ਬੀ) ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ' ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੀ ਜੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ 164 (1 ਬੀ) ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

199. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਰਫ ਸੰਸਥਾ ਅਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹੋਰ ਮੰਨਣਾ ਸਦਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਮਿਟਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੱਥ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ। ਇਸ ਕਥਨ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 164 (1 ਬੀ) ਉਦੋਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਪੀਕਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਧਾਰਾ 164(1 ਬੀ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

200. ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਦਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਐਕਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

201. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮੰਤ ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ ਪਾਟਿਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 164 ਦੁਆਰਾ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਰਨਾਟਕ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ 2018 ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਸੈਕੂਲਰ) ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। 2019 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਨੇ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

202. ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ (ਉਪਰੋਕਤ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸਪੀਕਰ ਕੋਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਲਬਦਲ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਐਕਟ ਕਥਿਤ ਤੌਰ' ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀਃ

93." ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਲਬਦਲ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸਤੀਫੇ ਦੇਣ ਦਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਡੀ. ਸੰਜੀਵਯਾ ਬਨਾਮ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ [ਡੀ ਸੰਜੀਵਯਾ ਬਨਾਮ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਏ ਆਈ ਆਰ 1967 ਐਸ ਸੀ 1211], ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਃ (ਏ ਆਈ ਆਰ ਪੀਪੀ 1213-14, ਪੈਰਾ 5)

"5. ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 150 ਦੀ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ।ਇਸ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਤੀਫੇ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਦਾਗ ਨਹੀਂ ਉੱਗਦਾ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਦਲਬਦਲ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ)

203. ਸ਼੍ਰੀਮੰਤ ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ ਪਾਟਿਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਲਬਦਲ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਰਜਿਤ ਆਚਰਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਜਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਆਫੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਭਿਨੇਤਾ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 (1 ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬੀ. ਗਵਰਨਰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

204. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿਃ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਸਮੂਹ ਅਜਿਹੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ "ਅਸਲ" ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਬੀ. ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧੜੇ ਉੱਤੇ ਦੂਜੇ ਧੜੇ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਧੜਾ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

205. ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੌ ਛੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ, ਤਤਕਾਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਫੜਨਵੀਸ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇੱਕ ਸੌ ਛੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਠ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਭਾਵ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ 29 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ 30 ਜੂਨ 2022 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

ਐੱਫ. ਸਿੱਟੇ

206. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡੇ ਸਿੱਟੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨਃ

ਏ. ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ;

ਬੀ. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ

ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;
ਸੀ. ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅੰਤਰਾਲ ਵਿੱਚ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ਡੀ. ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ, ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਪਾਰਟੀ, ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਵੋਟਿੰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੁਆਰਾ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਉਪ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਵੇਗਾ।

ਈ. ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਈ. ਸੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ;
ਐੱਫ. ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ;
ਜੀ. ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ 'ਵੰਡ' ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੁਣ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਕੌਣ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧੜੇ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਐੱਚ. ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ

ਸਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ; ਅਤੇ

ਆਈ. ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ।

207. ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੂਹ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਸਿੱਟਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

208. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਬਿਭੂਤੀ ਭੂਸ਼ਣ ਬੋਸ

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
(ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤਃ ਸਪੁਰਤੀ ਕੋਥਾ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਰਾਠੀ, ਐੱਲਸੀਆਰਏ)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Advocate Shifa Kler